

СТАНОВИЩЕ

от член на научното жури: доц. д-р Екатерина Търпоманова, СУ „Св. Климент Охридски“

за дисертационен труд за придобиване на научната и образователна степен „доктор“

Автор на дисертационния труд: Тодор Лазаров, Секция по компютърна лингвистика,

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, БАН

Тема на дисертационния труд: Българско-английски граматични паралели с оглед на машинния превод

Тодор Лазаров е завършил българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ и е получил магистърската си степен по специалност „Компютърна лингвистика. Интернет технологии в хуманитаристиката“ в същия университет. Продължава заниманията си в областта на компютърната лингвистика като докторант в Секцията по компютърна лингвистика на ИБЕ, БАН, под научното ръководство на проф. Светла Коева, като същевременно работи и в агенция за преводи. След успешна предварителна защита се явява на публична с всички необходими научни и административни документи.

Дисертационният труд се състои от 203 страници и представлява лингвистичен подход към една от основните области в компютърната лингвистика – машинния превод. Темата безспорно е актуална с оглед на развитието световната наука в посока на компютърното обработване на големи масиви от данни, но също така и фокусирана, тъй като представя конкретна проблематика – глаголното време в двойка езици. Текстът се състои от увод, четири глави, заключение, библиография и едно приложение с хиперлинк.

В уводната част докторантът представя в сбит и стегнат вид актуалността и мотивацията за изследването, целите и задачите, обекта и предмета, използваната методология и кратък план на дисертационния текст. Освен че отговаря напълно на стандартите за оформление на въведение в дисертационен труд, тази част се отличава с прецизни формулировки без никакви излишни отклонения.

Втора глава представлява теоретична съпоставка на глаголната категория време в български и английски. Представянето на глагола като част на речта е изчистено и

конкретизирано в сравнение с първоначалната версия. Прави впечатление библиографската осведоменост на докторанта при представянето на различни концепции за времената в двата езика. Намирам за удачно решението на Тодор Лазаров да ползва системата на описание на времената на Х. Райхенбах, която в българската лингвистика е приложена от Р. Ницолова. Глаголните времена са разгледани поотделно за всеки език, съотнесени и с взаимодействието им с категориите лице, число и род, а главата завършва със съпоставителен анализ на темпоралните системи в двата разглеждани езика, като не е пропусната взаимната зависимост между време и вид. Чрез този подход е постигнато многостранното представяне на времето както по отношение на категориалния му статус, така и ситуирано в глаголните системи на български и английски.

Третата глава съдържа описание на Българо-английския паралелен корпус със съотнесени глаголни форми, въз основа на който е направен статистическият анализ и изводите от работата по-нататък. Докторантът добре е оценил и мотивирал използването на корпусния подход в машинния превод и конкретното му приложение в тази разработка. Тази глава за мен е най-проблематична в цялата дисертация, тъй като оставя погрешното впечатление за съставяне на корпус, докато на практика е използван готов корпус, към който са добавени малък процент текстове от интернет и изречения от „Българска граматика“ на Р. Ницолова. Използването на изречения от „Българска граматика“, в които са използвани рядко употребяваните темпорални форми в български с целенасочен превод на английски, така че да представи максимално точно съответствие на времената, също не отразява добре общата картина на преводните еквиваленти в двойката езици. Все пак трябва да отбележа, че тази глава е значително подобрена, съкратени са и излишните описания на ресурсите на Секцията по компютърна лингвистика, като е предадена логичната структура (БНК > Българо-английски паралелен корпус > Българо-английски паралелен корпус със съотнесени (прости) изречения), която отвежда до избора на използвания в разработката корпус.

Четвъртата глава ни представя най-съществената част от изследването, а именно граматичните паралели в темпоралните системи на български и английски според данните, извлечени от корпуса. Статистическите данни, представени в таблици, дават много добра ориентация за употребата на времената и преводните съответствия между двата езика.

Тодор Лазаров е подходил изключително детайлно и задълбочено към анализа на количествената информация и е направил интересни изводи за темпоралните съответствия и разлики в български и английски.

Петата глава представя практическото приложение на използвания корпусен подход. Макар и накратко представен, експериментът по интегриране на използваните ресурси и граматична информация, както и оценката от потребители показват високата стойност на дисертационния труд.

Заклучението съдържа обобщение на постигнатите резултати в дисертационния труд и приносите му, които са коректно представени. Библиографията включва важни изследвания на български и чуждестранни автори по темата (вероятно няма как да бъде съвсем изчерпателна при такъв тип тема).

Авторефератът правилно отразява съдържанието на работата, а публикациите по темата на дисертацията надхвърлят изисквания брой, като две от тях са в издания, индексирани в Web of Science.

Общото ми впечатление от дисертационния труд е положително. Тодор Лазаров демонстрира задълбочени познания в компютърната лингвистика, владее и използва с лекота терминологията в тази научна област, стилът му е едновременно прецизен, научен и четивен. Дисертацията е оригинална и приносна, целите и задачите, които си е поставил докторантът, са изпълнени, а не е за пренебрегване и фактът, че е взел предвид голяма част от бележките, направени на предварителната защита, и текстът е придобил завършен вид.

С оглед на изложеното в това становище подкрепям убедено присъждането на научната и образователна степен „доктор“ на Тодор Лазаров.

8 април 2020 г., София

доц. д-р Екатерина Търпоманова